

atelier mooi drenthe

Werkatelier gemeente De Wolden
Thema: Stads- en dorpsranden

15 juni 2011

“Geen Drentse norm, maar Drents bewustzijn”

Case: hoe borgen we de ruimtelijke kwaliteit van de dorpsranden?

De dag begint op locatie met een rondleiding door het nieuwe woonwijkje ‘Het Nieuwe Erf’ in Koekange. Hier is in samenwerking met een plaatselijke ontwikkelaar een klein buurtschapje gebouwd met ongeveer 15 woningen. Het grootste gedeelte is bijna klaar.

De gemeente heeft een onderzoek laten doen naar de uitbreidingsmogelijkheden van het ontginningsgebied en het project Het Nieuwe Erf is dan ook een pilot op het gebied van landelijk wonen op nieuwe erven of in een nieuw buurtschap.

Terug op het gemeentehuis geeft Jouke Schat van de gemeente De Wolden inzicht in wat er in de gemeente speelt rond en in de bestaande dorpsranden. Zo zijn er de vele aanvragen voor nieuwe invullingen voor vrijkomende agrarische gebouwen, zoals zorgboerderijen. Ook noemt hij de groei van paardenbakken met alles wat daarbij hoort, schuilstallen, bedrijventerreinen. De gemeente Hoogeveen heeft ten aanzien van dit onderwerp beleid ontwikkelt wat het hele erf incl. verlichting, paardenbak, stal e.d. omvat. Tenslotte vertelt hij dat ook de vele – vaak op zichzelf staande – naoorlogse uitbreidingen de herkenbaarheid van de dorpsrand geen goed hebben gedaan. Helaas garanderen welstandsadviezen ook niet de juiste uitstraling omdat de gemeente zich niet altijd aan de welstandsnota wil houden. De structuurvisie van de gemeente De Wolden is ondertussen vastgesteld en momenteel wordt een landschapontwikkelingskader gemaakt. Ook is er bij buurgemeenten gekeken om kennis op te doen met welstandsvrij bouwen, zoals bij de gemeente Boekel.

Er wordt geconstateerd dat er grote verschillen tussen de dorpen zijn voor wat betreft de gemeenschapszin. Ieder dorp heeft een contactambtenaar bij de gemeente.

Nu particulier opdrachtgeverschap steeds belangrijker wordt: is er dan wel genoeg aandacht voor ruimtelijke kwaliteit? De laatste jaren is er veel gebeurd met de stads- en dorpsranden. Atelier Mooi Drenthe heeft door studenten van de Rijksuniversiteit Groningen een onderzoek laten uitvoeren naar de randen van zeven dorpen en vijf steden in Drenthe, van 1900 tot nu. Ook heeft het atelier verschillende panorama’s en foto’s laten maken van de huidige randen. Momenteel wordt dit verder uitgewerkt door een groep stedenbouwkundigen gespecialiseerd in de eigenschappen van de stads- en dorpsranden.

Janneke Dalhuisen, stedenbouwkundige bij de gemeente Meppel, vertelt dat er een nieuwe uitbreiding bij Nijeveen in ontwikkeling is. Ze vindt het zinvol om onderzoek te doen naar wat er nu is en wat er zou moeten komen. Verschillende landschappen vergen verschillende onderzoeken. Maar wat is het ijkpunt, waar streven we naar? Het nostalgische beeld van de middeleeuwen of een nieuw beeld voor het heden en de toekomst? Het landschap is altijd in ontwikkeling. Men is van mening dat het niet persé historiserend hoeft te zijn maar dat er moet worden gekeken naar wat passend is. Een

analyse van de specifieke dorpsrand is daarbij belangrijk. Is het kleinschalig, grootschalig, lineair etc. Voorbeeld: een uitbreiding bij Vledder Noord. Daar ontstaat een nieuwe rand.

Het gaat niet om een Drentse norm maar om Drents bewustzijn. In Hogeveen zijn in 10 dorpen bijeenkomsten met de bewoners geweest. Ze hebben dia's laten zien en discussie gevoerd over wat dorps is en wat niet. Ook het sociale aspect is meegenomen. De uitbreidingen van de dorpen zijn nu naar binnengekeerd.

Het grijs en groen (wegen en groen) moet ontworpen worden. Er wordt veel groen verkocht. Daar schuilt een gevaar in. Voorbeeld: een nieuwbouwwijk om twee voormalige boerderijen heen. Van de opzet is niets overgebleven.

Het grijs-groene casco ligt niet vast. Zelfs al zou het wel vastgelegd zijn, het gebruik bepaald vaak hoe het wordt aangelegd/aangepast. Neem als voorbeeld het plan in Koekange. De opzet is prachtig maar hoe handhaaf je de groenstructuur?

Atelier Mooi Drenthe constateert dat Drenthe steeds meer anonieme randen krijgt. Wat zijn de huidige bakens in het landschap? Is er nog iets zichtbaar van het onderliggende landschap? Het zijn wel de dragers van de nieuwe ontwikkelingen.

De studie voor Koekange is zeer goed en gebiedsgericht. Er zou in feite voor elke uitbreiding een landschapsanalyse gemaakt moeten worden.

Als voorbeeld wordt genoemd Heerenveen, waar Ashok Balothra een wijk heeft ontworpen.

Bij Meppel speelt Nieuwveense Landen. Groots veenweiden landschap met griften.

Er blijken geen reliëfkaarten te zijn met een zichtbare 0-lijn. Het atelier maakt voor iedere gemeente een DNA-kaart met legenda. Door allerlei kaarten (reliëf, geomorfologisch etc.) over de topografische kaart heen te leggen wordt de geschiedenis zichtbaar, ook voor burgers en leken. Tot 1950 was de ontwikkeling van de steden en dorpen organisch. Daarna vond postzegelplanologie plaats, vooral technisch en infrastructureel.

En dan de bomen: bij kapvergunningen wordt nog steeds te weinig gekeken naar de groenstructuur, uitsluitend naar ziektes e.d. De gemeente Hogeveen heeft in dat kader houtwallen gekocht, De Wolden stoot ze juist af. De politiek zal overtuigd moeten worden, maar hoe pak je dat aan? Het credo van de VVD, "liever banen dan bomen", is daarbij weinig verheffend. Er zijn juist *dankzij* de bomen veel banen. Het groen is de drager van Drenthe.

Groen DNA is uiteraard onderhevig aan verandering. Was het vroeger veelal functioneel, tegenwoordig wordt het gezien als decor. Dat zou weer moeten veranderen.

De gemeente Hogeveen hanteert de stelling 'rood voor groen'. Wordt er gebouwd dan moet er ook groen ontwikkeld worden. Dat is een prachtig streven maar moeilijk uitvoerbaar omdat het aan financiering ontbreekt. Er zou een landschapsfonds opgericht kunnen worden, maar ook dat is ingewikkeld. Zou dat een taak voor de Provincie kunnen zijn? Met bijvoorbeeld de boeren? Wat is het economisch rendement van het Drentse landschap? Groen structuur kan de verbinding zijn. Er komen veel mensen naar Drenthe. Waarom? O.a. voor de historie, variatie, voorzieningen en veiligheid.

In Rouveen, een slagenlandschap, zijn door de gemeenten weer elzen geplant.

Dan is er nog de Ruimte voor Ruimte-regeling. Voor het slopen van agrarische gebouwen komt er vergunning voor woningbouw. Hoe zit het met de landschappelijke inpassing? Ook bijvoorbeeld van paardenbakken en –stallen? Bij de ruimte voor ruimte-regeling wordt soms een karakteristieke schuur gesloopt en er een boerderette voor in de plaats komt.

En hoe borg je de kwaliteit van bijvoorbeeld 4 nieuwe woningen in een bestaande boerderij? Landelijk bouwen en de dorpsranden moeten gecombineerd worden met het groen/landschap.

Maar wat is de toekomst? Neem bijvoorbeeld Friesland. Daar zijn al gebieden waar de mensen niet meer komen. Er treedt verval op in de dorpen.

Het atelier kan een stads/dorpsranden atlas maken voor de hele provincie. Is daar behoefte aan? De aanwezigen zijn hier positief over omdat het bijdraagt aan het benoemen van de collectieve kwaliteit.

Hoeveel invloed heb je? Het gaat om maatwerk. De economische waarde is vaak leidend en wordt in het Cultuurhistorisch Kompas en het groen-blauwe casco niet genoemd. Ecologie en economie spelen ook een rol.

Meppel gaat nog een structuurvisie maken voor het Reestdal, Broekhuizen en de stadsrand.

Het atelier wil naar aanleiding van de witte vlekken in de structuurvisie van Zuidwest Drenthe alle visies in een kaart brengen om zichtbaar te maken waar de witte vlekken zich bevinden. Er is duidelijk een gemeenschappelijk doel nodig, grensoverschrijdend.

Voor de ontwikkeling van een structuurvisie voor het Reestdal is dat ook gedaan en erg goed gelukt. Zelfs over de provinciegrenzen heen.

Grenzeloze collectieve kwaliteit.

Atelier Mooi Drenthe wil een bijdrage leveren aan het verbeteren van het bewustzijn over de stand van zaken van en de opgave voor de Drentse stads- en dorpsranden. Els sluit af met de toezegging alle structuurvisies op een poster te zetten met een gezamenlijke legenda en een uitwerking te maken van de groen-blauwe economische waarde. Van de stads- en dorpsranden worden publicaties gemaakt van onderzoek, foto's en visie. Die zullen in een groot werkatelier met alle gemeenten en provincie in september gepresenteerd worden.

Op de website zal de kaart die het atelier heeft samengesteld van de vier noordelijke provincies gepubliceerd worden.

Men is het er allemaal over eens dat voor landelijk wonen geldt dat er instrumenten moeten komen voor de nieuwe ontwikkelingen in het buitengebied. Er is nog heel wat te doen!